

CULTURA | 11/03/2015

L'art que neix de la literatura de W.G. Sebald

El CCCB reuneix 13 artistes i 4 escriptors per aprofundir en el llegat de l'autor

Antoni Ribas Tur

🕒 5 min

Les papallones negres de Carlos Amorales converteixen el CCCB en un lloc carregat de poesia i alhora inquietant. CRISTINA CALDERER

BARCELONA Al CCCB tenen una plaga de papallones. 25.000 lepidòpters de paper negre, concebuts per l'artista Carlos Amorales i titulats *Black cloud*, reben el visitant tot just entra al centre i el condueixen a la sala on es pot veure, a partir d'avui, l'exposició *Les variacions Sebald*, el tret de sortida de la presència que W.G. Sebald (1944-2001) tindrà també en la pròxima edició del festival Kosmopolis. "L'esperit de Sebald i les estratègies narratives i visuals de la seva obra són part del cos conceptual de molts artistes que treballen avui dia", va explicar l'artista, pedagog i escriptor Pablo Helguera, el comissari de la mostra juntament amb l'escriptor i crític literari Jorge Carrión.

Les obres dels tretze artistes que s'hi poden veure no il·lustren les obres de l'escriptor alemany, sinó que beuen, explícitament o implícitament, dels mecanismes narratius dels seus llibres i dels

personal, la històrica i també la que rau en el silenci d'un paisatge-, el trauma de l'Holocaust, les migracions i el desarrelament i el passeig com una forma de conèixer el món. Tres dels treballs, els d'Andrea Geyer, Jeremy Wood i, parcialment, el de Fernando Sánchez Castillo, s'han produït per a l'exposició. A banda dels artistes -Simon Faithfull, Mariana Castillo Deball, Núria Güell, Susan Hiller, Josiah McElheny, Trevor Paglen, Taryn Simon, Jan Peter Tripp, Guido van der Werve, a més dels ja citats-, en la mostra hi participen quatre escriptors -Julia de Jodar, Reinaldo Laddaga, Valeria Luiselli i Piedad Bonnett-, que també s'han inspirat en l'univers sebaldià.

En record dels que ja no hi són

L'origen de la peça d'Amorales es troba en la mort de la seva àvia i l'última visita que li va fer abans que morís. Va ser més endavant quan va descobrir la fotografia d'una papallona nocturna que Sebald havia inclòs a *Austerlitz*, en què va descriure la vida breu d'aquestes criatures a través del seu vol frenètic al voltant d'un llum i com queien exhaustes. Amorales va definir ahir la seva obra com "una *vanitas*". L'obra que es pot veure a continuació, un retrat de Sebald que li va fer el seu amic Jan Peter Tripp, també ho és: a sota de quatre rostres de l'escriptor, dos d'ells en penombra, hi ha una composició amb diversos símbols recurrent en l'obra del pintor i, al centre, els llapis de Sebald que la vídua va regalar a Tripp després que l'escriptor morís, als 57 anys, en un accident de trànsit el desembre del 2001.

"Molt aviat el van etiquetar com un home molt malenconiós, i vam riure molt d'això", va explicar Tripp. L'artista va recordar el seu amic com un amant del bon vi, tot i que aguantava poc. Aquesta amistat va ser important perquè Sebald, que va exercir de professor de literatura europea i de traducció literària a la Universitat d'East Anglia, fes el salt a la narrativa. "Si no hagués visitat el seu estudi als anys 70 no hauria tingut la idea de deixar d'escriure articles acadèmics i fer literatura", va subratllar Carrión, que també va dir que si Sebald no hagués mort prematurament "les col·laboracions amb artistes s'haurien multiplicat". A la vora del retrat s'hi poden veure els materials

relacionats més directament amb Sebald, la correspondència amb Tipp, amb qui va realitzar el llibre *Sin contar* i a qui havia confiat les vicissituds de trobar una veu pròpia.

Viatge a l'Europa del XX

“Una de les formes en què podem veure aquesta exposició és com un viatge en el temps, a tot el món del segle XX europeu”, va afirmar Carrión. Cronològicament, la narrativa aborda “el primer extermini modern, el del Congo [orquestrat pel rei Leopold II], a través del qual va fer un homenatge al Joseph Conrad d' *El cor de les tenebres* i va explorar els batecs i els ecos de l'extermini dels jueus. L'extermini jueu és al centre del seu món i del segle XX, i Sebald va morir just després de l'11-S”. Així mateix, els comissaris Carrion i Helguera consideren Sebald un escriptor a cavall entre el segle passat i l'actual: a més de la proximitat de la seva mort amb els atemptats de les Torres Bessones, establerts com l'inici del segle XXI, “per com treballa la imatge, la seva visió de l'homosexualitat, el seu tractament del que és fals i del fals documental i el territori híbrid entre la realitat i la ficció que obre camins que seran recollits per altres creadors”.

Els anells de Saturn és el llibre de Sebald més influent en el terreny de l'art contemporani perquè, va afegir Carrión, a diferència dels altres, “transcorre en un únic lloc [el comtat de Suffolk], trobem un únic itinerari i és molt fàcil resseguir aquesta ruta”. Els objectes exposats dins un museu també poden constituir una geografia. Mariana Castillo Deball aborda, tal com va explicar ahir, “la història dels artefactes als museus alemanys” per analitzar la lletra petita de com es construeix la narrativa dels fets històrics. En una sèrie d'expositors mostra, per exemple, el primer bitllet de tren que es va expedir a Alemanya.

El III Reich i el franquisme

Els comissaris no han oblidat el vessant polític de l'obra de Sebald. L'autor va ser una figura polèmica al seu país perquè “va plantejar incòmodament com Alemanya ha gestionat malament el seu passat nazi”. Aquesta idea es fa explícita en l'obra de Núria Güell, que trasllada aquesta tensió al franquisme. La seva obra

consisteix en un vídeo en què es pot veure com s'enterra parafernàlia franquista en una cuneta. La peça guanya força quan se sap que els objectes feixistes els va comprar a la Fundación Francisco Franco amb una targeta de crèdit a nom d'un maqui assassinat el 1939 i que l'entitat va enviar els objectes però no els va cobrar. A més, l'artista exposa un arxiu ple de fotografies d'exhumacions de fosses comunes. El públic es pot emportar a casa una foto de les restes trobades.

L'obra de Fernando Sánchez Castillo també se situa en la Guerra Civil, en la protecció del patrimoni durant els bombardejos sobre Madrid. Inclou una nova peça del projecte *Monumentos ciegos*, la recreació en 3D d'un búnquer per protegir les obres del Museu del Prado que se suma a les maquetes de monuments com l'institut de San Isidro i la font de Neptuno, coberts de amb sacs de sorra i terra per evitar els danys.

A més de fer de comissari, Pablo Helguera també ha creat un Teatre Sebald, ubicat al final del recorregut, on es faran les nombroses activitats paral·leles de la mostra i on es poden veure vídeos de l'escriptor llegint fragments de les seves obres.